

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția Strada Buzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
--	--	--

CE ESTE „SĂMĂNĂTORUL“?

Oricine a urmărit cu luare-aminte și nepărtenire articolele care au precedat pe acesta, oricine a căutat să-și facă o părere asupra fondului discuției, și nu asupra faptului dacă avem o tactică mai bună decât cruciații cu sau fără perciuni cari se ridică împotriva noastră, acela trebuie să se fi încredințat că aceasta nu e o revistă exclusivă, că aceasta nu e o revistă de cerc restrâns, de gașcă sau de persoană, că ea nu e supusă nici-unui regim de dominație, de tiranie sau de exploatare, că ea nu apare pentru a da exemple la o anumită teorie care să fi fost la începutul lucrurilor.

Trebuie să adaug că nu e nici o revistă închinată polemicii precum sînt tocmai cele, așa de puțin serioase și folositoare, care se scot, dragă Doamne, pentru a ne combate, în hatîrul acelei mulțimi de pătimași și neînțelegători cari nu încap nici-odată de puținul bine desinteresat, de puținul prinos de jertfă roditoare ce se poate aduce și în această țară celor mai înalte interese ale unui popor. Astfel de reviste polemice, de reviste-pamflet se scot din partea unor ambiții jignite, din partea unor invidii zăcute și amărîte, din partea unor răzbunări înviersunate care nu se mai pot stăpîni și zbucesc într'o bună zi cu strigătul, care face să se oprească în loc, uimiți, trecătorii: Vreați să-l omor, vreați să-i omor! Nici-unul dintre cei ce se află astăzi la această bună vatră veche a «Sămănătorului» n'are să-și răzbune pe nimeni, n'are să prigonească pe nimeni, n'are să facă zile amare și zile fripte nimănuia. Toți la un loc n'am înțeles nici-odată să ținem un public lîngă noi prin cîte un scandal, prin cîte o bolborosire de vorbe groase sau cîte o strecurare de insinuații în fiecare zi; pentru așa ceva este de sigur, este, din nenorocire, un public, publicul indiferent pentru cînte și dreptate care se adună în jurul luptătorilor cum s'ar aduna în jurul atleților de circ sau a coșoșilor duelanți, pentru a însemna și judeca valoarea fiecărei lovitură,

fiecărei mușcăturii a pliscurilor ascuțite; dar de acel public n'avem nevoie, și n'avem grijă: ieia-l cine-î place și cine poate să-l ațite și să-l păstreze. Acei cari deschid deci revista noastră precum ar intra la alergările spaniole, ca să aprecieze talentul unor matadori, să facă bine a cerca aiurea. «Sămănătorul», care nu e o revistă de provocări, nu e nici-o revistă de răspunsuri, și nu e destul ca un scriitor să fie obraznic ca să atragă atenția noastră asupra lui. †

† Dar «Sămănătorul» n'a fost și nu poate fi o revistă molie și nehotărâtă, precum nu poate fi nici-o tribună liberă unde talentul, fie cît de adevărat, să dea dreptul fiecăruia de a scrie în orice direcție și cu orice scop îi place. † Din fericire astăzi n'avem un singur mare și adevărat talent care, din neînțelegerea ideilor saū din perversitate de suflet, să servească unor curente rele; cel mult deplîngem pe tînărul ofițer de marină care, de dragul idealului socialist, așterne prosa sa, care are destui prețuitori, lîngă impertinențele mandatarului de la Galați al Alianței Israelite. Dar, dacă nenorocul ar voi ca oamenii bine înzestrați să meargă pe drumuri rătăcite, ei nu pot fi adăpostiți nici-odată aici, la ospătăria călătorilor cinstiți. Ei vor găsi, de altfel, totdeauna gazde unde se tînuiesc drumeți de ceilalți.

Tribuna liberă, care se poate asemăna cu o berărie saū cu o cafenea, unde vine și petrece oricine poate plăti, — aceia poate fi bună aiurea, unde literatura n'are acea mare misiune de îndreptare și moralizare pe care cu mîndrie trebuie să și-o recunoască și să o îndeplinească la noi. † E ușor a zice că literatura nu se exprimă decît pe sine, că ea dă numai o formă frumoasă rezultatelor observației, combinațiilor închipuirii, mărturisirilor inimii, și că prin urmare nu poate fi vorba de moralitatea și imoralitatea, ci numai de adevărul, de frumuseța ei, pentru care singură poate fi trasă la răspundere. Aceasta e încă una din superstițiile și prejudecățile ce au rămas din vremea romantismului, cînd se așezase Arta pe tronul pustiū al divinității. † De fapt, observațiile sînt totdeauna personale, închipuirile se înalță totdeauna din realitatea unui suflet cu o anumită individualitate, și inimile pot fi curate saū necurate. † Cu voie saū fără voie cea mai simplă bucată literară va oglindi un om bun saū un om rău, un anti-social care urește pe semenii săi, care vrea să li facă rău, vrea să-î înșele saū îi acopere de desprețul lui, saū un sociabil, care găsește în iubirea de oameni, în silințele spre a li fi folositor, mîngîierea tuturor suferințelor pe care le primește de la unii oameni, și menirea de căpetenie a vieții.

Nunai pe aceștia din urmă înțelegem să-î aducem înaintea cetitorilor noștri. †

Pe acești cetitori, cari sînt puțini, dar al căror număr va crește împreună cu răspîndirea ideilor bune, nu ni-i închipuim ca niște inteligențe răzlețe, ca pe niște rafinați de artă, ca pe niște curioși de discuție; nu ni-i închipuim ca o castă intelectuală sau socială. În ei vedem un popor; către el întreg ne închipuim că vorbim, și aceasta impune declarațiilor și scriselor noastre o altă măsură, un alt ton și leagă de ele un alt simț de răspundere, decît acelea pe care le au dușmanii noștri." >

Prin poporul românesc nu înțelegem o entitate metafisică, o plămuire a minții abstracte, ci înțelegem acea uriașă ființă, trecută prin multe lupte, încercări și suferințe, care a smuls tuturoara însă o vamă de frumuseță sau de amintiri întăritoare și care astăzi e în stăpînirea unei moșteniri, unui patrimoniu de tradiții, de datine, de istorie trăită, care face originalitatea lui, decî dreptul lui la viață și îndreptarul lui neclintit. De la acest îndreptar pornim și potrivit cu dînsul ne întoarcem către acest popor, din care facem parte cu sîngele și cu inima noastră, și ne încercăm printr'o muncă iubitoare de fiecare clipă să-l înălțăm către cultura modernă a neamurilor/căroră li e păstrată stăpînirea lumii, a neamurilor conștiente și mîndre care pot fi sigure că vor trăi de sine, la lumina ce pornește din însăși alcătuirea lor sufletească.

În acest înțeles, și nu în acela de predicății trufașe, de șovinism ce se înșeală asupra însușirilor poporului pe care vrea să-l servească, de suficiență leneșă care doarme pe mindire putrede ca pe laurii celor mai strălucite biruințe, în acest înțeles sîntem o revistă națională, care ne oferim; care am dori să ne putem impune neamului românesc.

*

Până acum ilustrația nu și-a avut loc în această foaie săracă, și totuși Romîniî au nevoie de o ilustrație care să li aducă neconținut aminte că posedă, în popor și în trecut, o artă adevărată. Fără alegere și fără explicări dădea o astfel de ilustrație revista «Literatura și artă romîna», azi moralicește cu totul decăzută. În măsura mijloacelor pe care ni le pune la îndămină prin abonamente în lumea bogată d-na Elisa Marghiloman, nepoata lui Vodă Știrbei, vom putea încerca și noi de acum, în chip sistematic, prin ilustrații adause la text, această punere în lumină a artei strămoșilor și a artei poporului.

Acesta este darul nostru de «Anul Nou», și, dacă vorbele noastre au putut afla cîndva un răsunset în inimile acelor mulți oameni cinstiți și de ispravă pe cari-i are acest popor, ni se va spune un «la mulți ani!», care va fi pentru noi o solie de noroc, în mijlocul atîtor năcazuri și ticăloșii.

N. IORGA.

FLUIERUL

*Crește 'n iaz înalta trestie suptire...
Liniște...; doar apa, adormind, măi sună
În melancolia nopților cu lună;
Supt înfiorata stelelor privire,
Prin lunca de lângă trestia suptire,
O privighitoare limpede răsună.*

*Trestia înaltă tremură pe ape
Cînd de-abia începe să adie vîntul;
C'o perdea de aur a încins pămîntul,
Că se văd copile înotînd pe-aproape;
Trestia înaltă tremurînd pe ape,
Șoșotește-atuncea, parc'o bate vîntul.*

*Trestia înaltă geme și se 'ndoaie
În voia furtunii care 'n toamnă plînge;
Oricît de suptire-î, pe dînsa n'o frînge
Nici vîntul sălbatec, nici ropot de ploaie —
Ci trestia 'nnaltă geme și se 'ndoaie
Și de dorul verii toată iarna plînge.*

*Din trestia ceia crescută devale,
A luat un capăt odată ciobanul
Și s'a dus la munte cu turma și-aleanul;
Da'ntr'o zi pustie și plină de jale,
Din trestia ceia luată din vale
A făcut un fluier, de urît, ciobanul —*

*Și 'n noapte, supt alba stelelor privire,
A suflat în fluier... și pornește-a plînge
Fluierul, ca dorul ce nu se măi stînge,
Dorul de-a măi crește trestie suptire,
La iaz, sub adîncea stelelor privire....*

E. doina... Începe și ciobanu-a plînge.

O POVESTIRE DE SĂRBĂTORI

Ion Dumitrescu-Paltin, «publicist», se întorsese destul de vesel acasă. Pusese mâna pe ceva parale mărunte înaintea sărbătorilor, ș'acuma se așezase la masa de scris, cu stomahul încălzit de o mâncare bună, cu spatele spre focul aprins în soba de cărămidă. Asta era ceva destul de rar în viața lui Ion Dumitrescu-Paltin, — totuși bine era că se întâmpla să fie măcar din când în când. Înainte-vreme, nici atât nu era.

Ion Dumitrescu-Paltin avea obiceiul să vorbească singur. Vorbia și pe uliți dînd din mîni, uitîndu-se fioros într'o parte, scuturîndu-și părul netuns supt pălăria veche, c'un zîmbet de despreț de multe ori pe obrazul scofilcit și în ochii înfundați supt frunte, c'o lucire bolnavă. Acuma, înainte de a pune mîna pe condei, se gîndia la ce-avea să scrie. Directorul gazetei la care colabora c'un foileton din când în când — căci, dacă nu curge, pică — îl rugase destul de politicoasă să-i scrie o istorioară de sărbători, «dar știi, ceva care să placă, ceva în gustul cetitorilor, căci altfel nu merge, dragă.»

«Ceva în gustul cetitorilor!» mormăi Paltin, și zîmbi în batjocură. Fața lui galbenă și încrețită, cu mustățile și barba roșcate, rare, zbîrlite, avea, în bătaia lămpii, o lucire de ceară.

Se așeză mai bine în scaun, scotoci în buzunarul surtucului, scoase o țigară de damă, întinse un gît lung, suptîre, cu două frîngii uscate îndărătul urechilor, și și-o aprinse la lampă. Apoi deodată se gîndi că a mîncat bine, și iar mormăi:

«O sărbătoare într'un stomah...»

Asta era bine. Asta era o bucurie mare a lui, care multă, multă vreme îi fusese oprită. Ce putea să scrie? — Despre bucuria aceasta a lui? — Nu merge; trebuie ceva așa, dulceag, ceva cu copii rătăciți cari cîntă versuri de stea și storc lacrimi creștinilor milostivi, ori ceva foarte trist, cu cerșetorul care înghiață în zăpadă, cu ochii la luminile caselor din jurul său, sau despre o văduvă care n'are cu ce-și hrăni și încălzi copiii și căruia proprietarul îi cere fără îndurare chiria. — Nu, nu face; lucrurile triste sînt de multe ori prea adevărate. Și te trezești că iar îl privește chiorș vre-un cunoscut, și-l întrebă că de ce dracu' scrie despre ticăloșiile omenești.

Aici scriitorul zîmbi cu răutate.

Din pricina adevărurilor l-au atacat o mulțime de *nulități*, cînd și-a scos cel întâiu volum. Toți strigau: bine scris, dar de ce așa subiecte? De unde a ieșit această sperietoare care scrie cu cruzime despre năcazurile din această vale a plingerii? — O mulțime de nulități! Pentru Ion Dumitrescu-Paltin toți cei cari l-au atacat, natural, nu erau decît niște *nulități*, niște indivizi demni de tot desprețul lui!

Șopti închizînd un ochi și dînd drumul pe nas la două sfori de fum:

— «Ah! am găsit...»

A găsit. Să facă o poveste în care să-și bată joc de criticii lui; să o înceapă cu tata Noe, când a luat și a vîrit în corabie și pe critic printre animalele cele necurate, pentru ca să nu-i stingă sămînța potopul, ca să rămîie pe pămînt și acest rău trebuitor, între multe altele.

Aici zîmbi cu mulțămire :

«Brava mie!» și făcu, hî-hî! înnăbușit, mulțămît, un rîs ușor de batjocură, numai din gîtlej. Apoi bucuria îi sticli ochii și-i întinse buzele uscate. Într'un hohot încet, stăpînit, își duse palma dreaptă de-asupra gurii, și-și cuprinse nasul. Cînd își cuprîndea nasul, rîzînd, Paltin dovedea cea mai mare mulțămire.

Dar încet-încet ochii lui lucitori, în cercuri de aur, se ațintiră într'un punct nevăzut, spre un colț de umbră al odăii. Rămase cu capul sprijinit în palma dreaptă, cu cotul pe masă, și cu țigara în stînga. O șuviță dreaptă de fum i se strecura pe lîngă cap și se înălța spre tavanul afumat al odăiței sărace, într'o singurătate, într'o tăcere pustie.

Un vînt îndelung de umilință și sărăcie bătuse peste sufletul acesta. Și încet, ușor, din uitarea trecutului icoanele nenorocirii izvorău înaintea ochilor ațintiți. Și încet, ușor, suia unde otrăvite pe luciul de o clipă a sufletului.

Sărac și fără învățătură multă, sărac și fără putere de luptă, sărac și naiv, căzuse ca din cer în fierberea Capitalei, cu șapte ani în urmă, Ionică, băiatul lui Dumitrache Cojocar, un biet creștin necăjit dintr'un fund al Moldovei, dintr'un tirgușor sărac.

Maică-sa murise, tată-său trăia de azi pe mîni, muncind, alinîndu-se c'un păhărel de vin, așteptînd alinarea din urmă. Iar Ion Dumitrescu bătuse la o ușă, bătuse la alta, și arătase multor fețe plictisite, multor fețe mîhnite, multor fețe vesele, caietele pline de cele d'întăiu *scrierz*. În aceste versuri sărace, în aceste povești lungi din viața lui de-acasă, cu dragoste mare pentru maică-sa și pentru tată-său și pentru căsuța lor, Ion Dumitrescu-Paltin avea o credință nemărgenită. Ele erau viața lui întregă și cu ele nădăjduia să răzbată.

Dar a fost greu de răzbătut. Puțini i-au întins o mîină de ajutor. Întăiu alergător, reporter, la o gazetă, pe urmă sub-comisar, pe urmă nimic. Veniau din trecut amintirile a lungi zile și nopți de foame. Lungi zile și nopți, în care sta singur acasă, întins pe pat, cu mîinile supt ceafă, cu ochii în tavan, cu stomahul gol, cu capul plin de gînduri, cu sufletul plin de amărăciune. Zile și nopți de scrișnire a dinților, singur, necontenit singur, singur ca într'un mormînt, singur și flămînd. Înghiția lacrimi amare, gema, dar nu făcea nimic. Răbda mult, până ce nu mai putea; și veninul i se strîngea în suflet strop cu strop, adăogînd zi după zi la viața pustie a învinsului.

După două ierni de viață îngrozitoare, în care a răbdat de foame și de

frig, în care a dormit într'o cafenea, ori jos, în odaia unui prieten de-o săptămână, care pe urmă nu-l mai putea suferi, în care toți cei ce-au putut și-au bătut joc de el și l-au umilit, pentru că era un biet băiat bun și prost care nu pricepea viața, a ieșit la al treilea vînt cald al lumii cu spinarea încovoiată, cu obrajii scofilciți și uscați, cu un lung gemăt de om slab, un lung gemăt înnăbușit de amaruri și umilinți. Încet-încet, bucățile lui, «versuri și prosă», își făceau loc, încet-încet cumplitul vînt de sărăcie se potoli. — Dar acuma fața uscată rînjia des; acuma omul, fiindu-și pletele, vorbea pe stradă, și ridea apucîndu-și nasul cu mîna; acuma omul avea o bucurie ascunsă cînd putea și el, fricos, să rînească c'o vorbă. Acuma era cînele alungat, umilit, învins, care totuși întorcea capul și-și arăta colții, ca într'un fulger.

Acuma Ion Dumitrescu-Paltin sta cu capul răzimat pe mîna dreaptă și se gîndia la toate acestea. Și totuși de la spate îl bătea căldura focului, și cu cîteva clipe înnainte voise să scrie despre o sărbătoare într'un stomah.

Deocamdată lăsase povestea de sărbători, și gîndurile, colindînd întîiu în anii apropiati, treceau încet spre vremuri mai vechi.

...A fost odată un băiat slab, pe care maică-sa îl bătea adesea, la care maică-sa se uita urît și cu nemulțămire totdeauna. A fost odată, într'o casă plină de nevoi, de amarurile unui popor care rar își putea îndrepta ochii spre sfîntul soare. A fost un băiat fără noroc, fără dragoste, care n'a văzut pe tatăl său nici-odată cu adevărat vesel. A fost odată...

«Da, da! mormăi Ion Dumitrescu-Paltin dînd din cap, dintr'odată înduioșat. Asta ar fi o istorie bună pentru domnul director...»

Se înnalță cu gîtul întins, și-și aprinse țigara stinsă. Hirtia albă, înnainte-î, pe masă, aștepta. Bună, istoria unor bieți oameni cari au dragoste în sufletele lor și cari nu pot s'o scoată de la fund, s'o facă să strălucească, peste nouri groși ai nenorocirilor.

«Nu, nu-î bună nici asta! șopti scriitorul dînd din cap. Asta ar fi ceva și mai trist!»

...Atunci ce să scrie? Să scrie o istorie pentru tineri, din care să se înțeleagă lămurit: întăiu că trebuie să feliçitezi pe părinți, și al doilea că Domnul nostru Isus s'a născut într'un staul, spre fericirea oamenilor.

Tînărul își cuprinse nasul în mîni, cu obrazul încrețit iar de rîs.

«Stăi, stăi, tot mai am eū ceva bun. Asta n'am s'o fac...»

Și iar își răzîmă capu 'n palma dreaptă.

Ce putea să scrie? Despre rătăcirile lui pe vremea sărbătorilor, în orașul ăsta mare, cu moartea în inimă, căutînd o zîmbire prietenă? Nu. Nici despre vre-o dragoste. Mai ales despre asta nu. Femeile l-au înșelat totdeauna!

Dar aceasta era o părere pentru Ion Dumitrescu-Paltin. Cum puteau să-l înșele femeile? Dacă el umbla cu chica în vînt și cu nasul pe sus ca

un prepelicar, dacă se credea *iresistibil* și arunca priviri lungi spre ființe nevăzute, ele cel mult petreceau, rîzînd de multe ori, înduioșate cîteodată de această arătare ca din alte lumii, de acest om care trecea așa de nenorocit și așa de încrezător prin viață. Cine putea să-și simtă sufletul încălzit, inima bătînd, la vederea trupului încovoiat și a feței îmbătrînite, cu ochii neștiutori de copil bolnav? Și totuși omul se crezuse iubit, avuse visuri; se crezuse înșelat și avuse deznădejdi adevărate. Și poate une ori pricepuse care-i adevărul, dar răpede își întorsese fața și mintea spre alt ceva, ca și cum s'ar fi aflat în fața morții!

Despre moartea aceasta nu putea scrie!

Și de-odată, cum un somn dulce îi cerca ochii și mădularele, dezmoștenitul văzu departe, undeva, deschizîndu-se o lumină dulce, în sărbători de iarnă. Iată casa supt glugă de zăpadă, în umilitul lui tîrgușor, iată oamenii încroșnați, îmbodoliți pînă peste ochi, umblînd vioi pe drumuri lucii, albe. Iată o sanie cu doi cai sforăitori, care trece în sunete argintii de zurgălăi. Copiii umblă cu steaua pe la ferestre, care parcă așteaptă ca niște priviri blajine. S'aud cîntări, care urcă, coboară, se apropie, se depărtează, — parcă ar fi cîntînd în albastrul neclintit de-deasupra, în pulberi de fluturi și flori de iarnă, coruri zburătoare de serafimi. Și iată un copil, iată un om, a cărui inimă o simte Ion Dumitrescu-Paltin, iată-l cu steaua, întorcîndu-se, cu inima caldă, spre casa părintească plină de lumină. Își scutură botforii de zăpadă, se uită rîzînd pe fereastră, apoi intră. Și-l cuprind brațe moi, îl privesc ochii blînzi ai mamei, îl întreabă ceva glasul domol al tatălui. Și 'n casă e o lumină lină, și miroase dulce a coajă de măr, a zahar ars, — și sufletul, sufletul i se umple de o simțire străină, o simțire dumnezeiască, pe care nici cînd n'a încercat-o, ceva care-l înalță ușor și senin spre o lume a încîntării. Și inima-i bate grăbită, întiiu încet apoi surd, — și ochii i se măresc de-odată în lucirea neclintită a lămpii

«Da, asta ar fi o istorie frumoasă..., foarte frumoasă!..»

Și se gîndește omul că-i frumoasă întîmplarea aceasta; o primește, o strînge cu toată inima-i rănită, cu ochi mari, de nenorocire, cari n'au primit nici-odată așa lumină, cu un suflet care nici-odată n'a încercat-o, și care a vrut, și ar vrea să fie adevăr aceste licăriri de vis.

«Asta-i frumoasă! trebuie s'o scriu asta!», mormăie zîbind scriitorul, și două lacrimi mari lucesc de-odată supt lampă, pe obrazul uscat.

Și 'ncepu să scrie încet, cu ochii în lacrimi, titlul:

«*Amintiri din copilărie...*»

MIHAIL SADOVEANU.

STROPII DE NECTAR

— DIN GOETHE —

*Cînd Minerva ca s'arate
Prețuirea pentru alesu-î
Prometeu, din cer i-aduse
De nectar o cupă plină
Spre a-șî ferici pe oameni
Și spre-a li sădi în suflet
Simțul artelor frumoase,
Sprintenă 'și zori ea pasul
Nu cumva să prindă veste
Jupiter; și cupa de-aur
Șovăi, și pe pămîntul
Verde cîțiva stropi picară.*

*Iute-albinele-î luară
Urma și sorbiră harnic;
Fluturul s'afle în treabă
Ca și el un strop să fure;
Chiar năsilnicul paianjen
Se tîri și supse strașnic.*

*Norocoase-aū fost acestea
Și-alle gingașe gingăni,
Căcî împart cu muritoru
Astăzi de-opotrivă cea mă
Mindră desfătare — arta.*

ST. O. IOSIF.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NEPOTUL LUI MIHALIS ¹.

Ci băiatul arendașului se simția mă nenorocit decît un osîndit. Amintirile celor cinci ani trăiți la Paris erau proaspete în sufletul lui și-l nefericiau prin farmecul trecutului și amărăciunea despărțirii, prin acel sentiment dureros ce-l lasă în inimile noastre despărțirea de locurile ce ni-au fost dragi, de ființele pe care le-am iubit. Avea une ori momente de răzvrătire năvalnică, și-i venia atunci să spargă casa de bani a arendașului, să iea dintr'însa cît va putea mă mult și să plece în lume.

— Ah! — își zicea el adese ori — de ce nu se găsește cineva care să-mi dea bani să mă pot trăi un an, numai un an în Paris și pe urmă să mă omor! Dimineața se scula tîrziu, se plimba vreme de două ceasuri numai în halat și 'n papuci, apoi se îmbrăca a lene ca o cocoană care n'are nimic de făcut și trîndăvia pe canapea, cu vre-un jurnal în mînă, până la masă.

Într'un rînd scăpă la București și se întoarce abia după o săptămînă, stîns la față și mort de somn. Se încuie într'o odaie și dormi o zi și o noapte, fără să se simtă. Arendașuța nu zise nimic, dar se uită odată drept în ochii arendașului, și acesta înțelese că soția lui avea de ce se teme, nelăsînd pe Mișu să plece la oraș. Necăjit la început de împotrivirea ce-i făcea Caliopei în îndeplinirea planurilor lui pentru viitorul lui Mișu, Iani Livaridi văzuse în cele din urmă că o ședere de cîtva timp la țară nu poate fi decît în folosul băiatului lui, care era slab și avea nevoie de aer curat, de viață cu rînduială și de liniște. Cînd i-a spus soția lui ce avea ea pe suflet, arendașul a rîs cu hohote în fața ei, dar, cînd fu pe cîmp

¹ Fragment din romanul «Două neamuri» (a se vedea n-rele 47, 49 și 51).

singur, simți și el o teamă neînțeleasă furișându-i-se în suflet, și văzu că tot e bine să asculte odată și de ea.

Începură deci a lăuda amândoi viața cîmpenească și a huli viața de oraș în care sînt atîtea neplăceri și atîtea neajunsuri. Și era o plăcere să ascuți cum înnumăra Livaridi toate frumusețile acestei vieți cîmpenești, de și pentru el cea mai aleasă frumuseță, cea mai adîncă plăcere a arendașului era ușurința cu care putea îngrămădi în casa de bani teancurile de bancnote și aurul zimțuit și greu. După cîtva timp începu a lua cu el pe cîmp și pe Mișu. Îi arăta amănuntele muncilor ce făceau pe atunci, îl duse la arman să vază cum se prășește locul de arie, îl duse pe la plugurile ce făceau ogoare și-i arătă cum se bagă plugul mai afund său cum se scoate mai în fața pămîntului, cum i se dă brazdă lată ori îngustă, apoi se duseră amîndoi să arvunească mașina de treierat spre a vedea și el cum se face ruptoarea pretului pe chilă. Într'o zi îi spuse că are de gînd să cumpere o moșie frumoasă și să plugărească amîndoi. În acest chip Mișu va face parte din aristocrația rurală a județului, se va înscrie într'un partid și va ajunge mine-poimîne deputat: vara va sta la moșie, iarna, cînd nu mai e nimic de făcut pe cîmp, se va duce la București, va vorbi la Cameră, va ajunge departe.

Mișu vedea bine că în potriua dorinții lui aprige de a trăi la oraș se ridicău amîndoi părinții și la urmă înțelese că, atît timp cit va sta închis în casă și nu se va amesteca în treburile moșiei, el nu va putea ieși din curte fără știrea părinților, sau va fi silit să iasă pe ascuns, sărînd peste gard în loc să iasă pe poarta mare. Și se gîndi că trebuie să cîștige neapărat încrederea părinților, se gîndi că va trebui cîtăva vreme,—o lună, două, trei, un an chiar,—să dea ajutor arendașului, să se zbată după treburi spre a putea ieși din curte la orice ceas din zi și din noapte, nesupărat de nimeni, supt ochii părinților și ai argaților. Și-ar face azi un prieten, mine altul, s'ar întîlni din cînd în cînd, ar pune la cale vre-o petrecere, și acest timp de corvoadă ar trece mai răpede. Cine știe dacă nu i-ar ieși în cale și un pic de dragoste care să-l mai mîngîie de pierderea Ninetei din Paris?! Și într'o bună zi se sculă de noapte, și, cînd se crăpa de ziuă, era în curte. Arendașul se cruci cînd îl văzu:

— Dar tu?

Tînărul surise șiret și nu răspunse nimic.

— Te-ai sculat de noapte, hai?

— Ca plugarii!

— Zău? — făcu arendașul. Da'ce-ai visat astă-noapte?

— Am visat că-mi cumpărăseși un cal de șea, să mă pot duce pe cîmp călare și...

— Și, cînd te-ai deșteptat, ți-ai adus aminte că nu știi să călărești!... Nu-î așa?

— Chiar așa!...

— Acum ce-î de făcut?

— Să mă nvăț să călăresc, și să-mi ieș un cal.

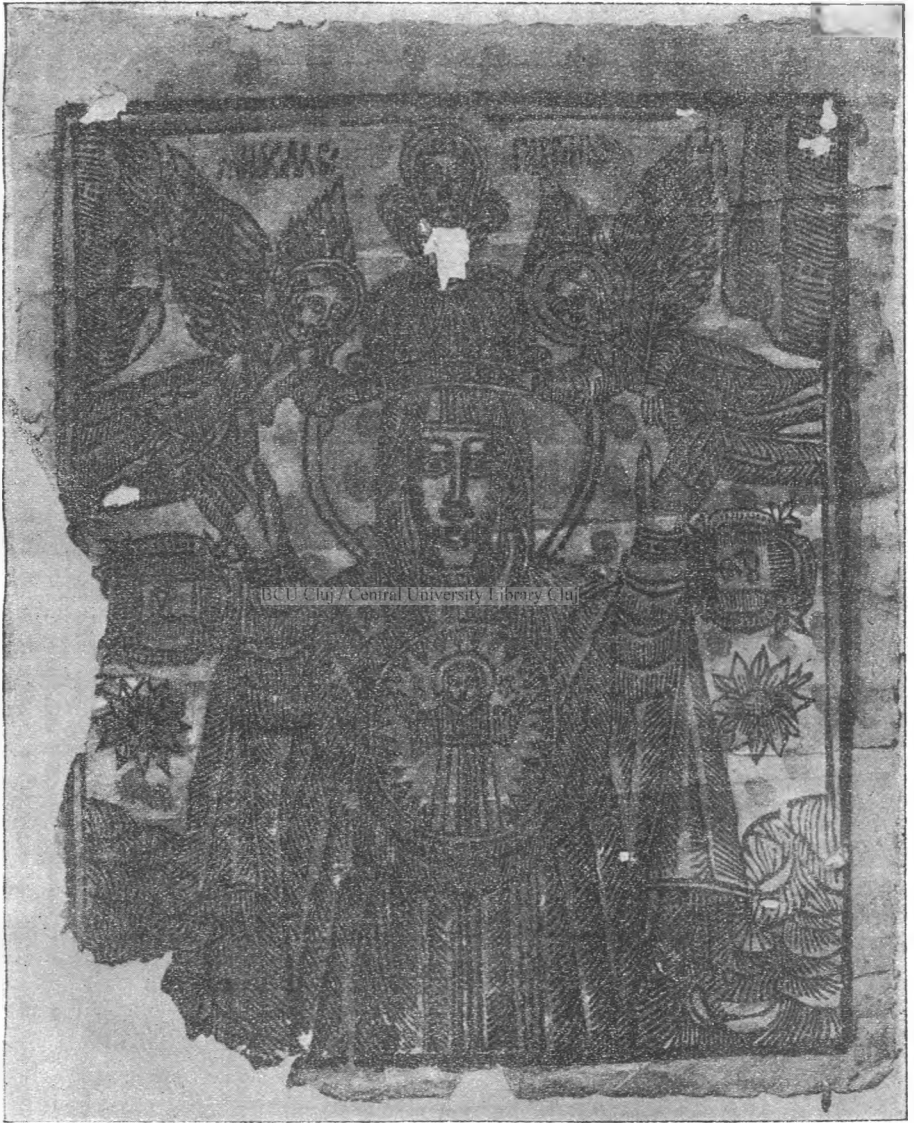
Arendașului îi pieri zîmbetul acela, în care se vedea și șiretenie și puțină batjocură. Se uită la băiatul lui cu luare-aminte, și o rază de bucurie trecu luminoasă prin sufletul lui:

— Băiatul mieu se dă la brazdă!

Și, după ce luară careaua cu lapte, tatăl și cu fiul veniră în fața grajdului.

— Simioane! — strigă arendașul. Pune șeaua pe Bălan, și adu-l încoa!

Argatul veni după cîtva timp cu un cal înșăuat: un Bălan bătrîn și blind, de putea călări și un copil pe el.

Una din cele mai vechi icoane *tipărite* pentru Romîni (pe la 1700).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Una din cele mai vechi icoane *tipărite* pentru Romîni (pe la 1700).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mișu începu să riză :

— Asta fuge de mănincă pământul !

— Cel puțin știu că nu te trîntește ! — îi răspunse arendașul.

Caliopi strigă din pridvorul caselor :

— Să ție doi oameni pe Bălan, că-și face vînt și zboară în nori.

Argatul îi ținu piciorul stîng, și tînărul se urcă în șea. Se plecă repede pe greabănul calului și-i înfipse mînile în coamă. Atunci arendașul arse cu biciușca armurile lui Bălan, și calul porni într'un trop săltat care făcea pe Mișu să-și piardă cumpătul :

— Mai încet ! Mai încet, mă ! — zbierea el la argatul ce ducea calul de frîu. Apoi piciorul îi ieși din scară, și tînărul alunecă de pe șea în stînga calului :

— Ține-mă, Simioane !

Argatul sări repede și-l urcă iar pe șea :

— Șeaua-i de vină, boierule !... Noi nu mai cădem de pe cal, căci călărim pe deșelatele ! zise rîzînd argatul.

Arendașul se urcă în docăraș și porni la cîmp, strigînd din fugă lui Mișu :

— Pîn' la amiază să mi te ții în picioare pe cal !

Dar Mișu se căzni trei ceasuri în ziua aceia și nu putu învăța să se ție la trap. Picioarele îl dureau din armuri de nu le mai simția. A doua zi însă încălecă iarăși, a treia zi iar, o săptămînă întreagă s'a căznit pînă a'nvătat să se ție bine pe cal. Atunci luă un cal mai tînăr din grajd și ieși pe cîmp, pe lingă docărașul arendașului. Oamenii de pe cîmp își puneau mînile streășină la ochi și se uitau după el. Apoi își strigau unii altora :

— Uite, vere, ăla de la Paris, s'a băgat logofetel la tat'-său !

Arendășița mulțămia lui Dumnezeu că a dat băiatului ei gînduri bune, iar arendașul se gîndia că bine a făcut de a ascultat odată și pe Caliopi.

Și nu trecu mult, și Mișu porni într'o seară cu isprăvnicelul, să scoată cîtiva îndărătnici de oameni la ogoare pentru a doua zi.

Argatul se opria innaintea vrămițelor și spunea :

— Aici stă Vasile Burdușel !

Apoi ciocănia cu codiriștea harapnicului în stîlp.

Iar Mișu aștepta la poartă și, cînd se arăta cel cu pricina, începea să se răstească la el :

— Dacă nu-mi ieși miine la ogoare, să știi că te ridic cu călărașul de unde vei fi !

Apoi pleca la altul și iar la altul, pînă se ducea la toți. Atunci se întorcea spre curte, se abătea pe la crișma lui Nicolî și cînstia isprăvnicelul cu cite-o cinzeacă de rachiù, pe cînd el își cumpăra țigări și pornia răpede spre a nu crede oamenii că-i place să stea de vorbă cu crișmarii...

Și, după cîtva timp, începu a se duce noaptea pe cîmp, singur. Își lua cu el totdeauna revolverul, și pleca la arman să vază de nu doarme pîndarul, în luncă, să vază de n'ar putea prinde vite străine în otavă, la porumburi, să vază de nu fură flăcăii porumb de copt.

Iar cînd mașina începu a urla, el se urca pe batoză, supraveghia nițel mersul treburilor, se uita pe furiș la fetele frumoase și ardea cite-o nuia pe spatele vre-unui țigănuș ce căra cu trăgătoarea. /

Hotărît lucru: Mișu vrea să s'apuce de plugărie !

Într'una din seri, arendașul întîrzié la masă mai mult ca de obicei și porunci slujnicii să mai aducă o cană de vin. Afară începu de odată să plouă, și un miros de pămînt ars năvăli în odaie prin fereastra deschisă.

Livaridi se sculă, se duse la fereastră și se uită la cer :

— Are de gînd să ne stropească nițel ! — zise el închizînd fereastra.

Ploicica asta numai bine frăgeziă pămîntul peutru ogoarele ce-î mai rămăseseră de făcut.

Mișu sta răsturnat pe speteaza scaunului, cu minile 'n buzunare, picior peste picior, iar Caliopi se sprijinise de marginea mesei, plecată puțin spre lampa ce-î cuprindea pe cîteși trei într'un cerc de lumină blîndă și veselă.

Arendașul povestia cum aū și 'nceput părintiū cu fete de măritat să-î dea tircoale. Un misit care venise să-î vază grîul, îi abătuse vorba despre fata unui proprietar din vecinătate: «fată frumoasă, cu zestre, crescută în pension, știe franțuzește, nemțește, pian, lucru de mină... un boboc!»

Și arendașul imita jocul feței și gesturile misitului și făcea haz mare de această întîmplare. Arendașița se uita pe furiș la băiatul ei, care fuma făcînd pe nepăsătorul, căznindu-se să croiască din fumul de țigară cercuri frumoase. Mișu se uită de vre-o două ori la ceas, ca omul care a întirziat prea mult la masă și pe care-l așteaptă patul său vre-o lucrare de seamă. Apoi, cînd bătrîniū se ridicară, el li dădu noapte bună, li ură somn ușor și porni spre odaia lui, mormăind într'un căscat prelung:

— Sînt mort de somn!

Își scoase haina și ghetele și-și luă halatul și pantofii. Apoi suflă în luminare și se întinse pe pat, așa îmbrăcat. Cîțva timp ascultă cu băgare de seamă. În odaia de mîncare se auzia zgomot, servitoarea stringea masa. După un răstimp auzi un cine lătrînd, apoi pe tatăl său strigînd:

— Cine-î la arman în noaptea asta, Costache?

O liniște adîncă se lăsă apoi pe curtea boierească. Mișu sta cu ochii deschiși, cu urechea la pîndă, ca un cine de vînătoare. Odaia lui da cu ferestrele spre Dunăre, căci venia în dosul caselor. Afară nu măi ploua, și un întunec greū apăsa pe pămînt. O ploaie de țarină izbi de-odată într'o fereastră. Mișu sări din pat, își scoase halatul și îmbracă haina, apoi deschise binișor fereastra:

— Ai venit?

— Da!

— Staî acolo, că viū și eū acum.

Un șfert de ceas i-a trebuit pînă să se strecoare afară, un șfert de ceas înapămintător de lung. I se părea că 'n dosul fiecărei uși e cineva care-l pîndește, și în fiecă clipă se aștepta să auză deschizîndu-se ușa de la odaia părintiilor și să-l vază pe tat'-său, răsărînd în prag cu lumina în mină:

— Da' un'te duci, Mișule, așa de încetinel?

Cînd se văzu afară, se lipi de părete și așteptă cîteva clipe. Apoi scoborî rāpede scările de piatră și se furișă în grădina din dosul caselor. Se apropiē de fereastră, dar nu văzu nimic.

— Unde ești? — întrebă el pe șoptite.

— Aici! — se auzi o voce, încet.

Bijbiiră prin întunec, pînă ajunseră în niște brazde de cartofi, și acolo se așezară pe cîte-un mușuroiū.

— Știi la ce te-am chemat?

— Nu!

— Să-mi faci un mic serviciu... Uite ce e: ai să te duci într'o zi cînd ți-oiū spune eū, la gară la Sălcuța să aduci de acolo o cocoană acasă la tine. Te întrebă cineva, cine e?... O rudă de a ta, profesoară de oraș, care vine să stea la tine vre-o două săptămîni. Eū voiū veni la tine noaptea, voiū sta un ceas-două, și voiū pleca fără să mă simțā nimeni... Sā te 'ngrijeshi de pui și de vin bun... Ce zici?... Faci?

Cel întreat nu zise nimic deocamdată. De sigur, se gîndia. Mișu se

apropiè de el, să-î vadă fața, dar n'o putea desluși în toate amănuntele ei.

— Ce zici?... N'auzi?

— Greū, boierule!

— Ce greū?... Unde ți-e greutatea?

— O să aflu tatăl dumitale, și o pățesc cu el!

— Ești prost!... Cine-o să-î spuie?... Nu vezi că sînt și eu la mijloc?

— Așa e; dar...

Mișu scrișni din dinți pe înfundate... Cum? Nicoli pe care l-a adus Livaridi în Vultureasca, ajutîndu-î să-și deschiză cîrciumă, stă și se gîndește cînd e vorba să facă o mică înlesnire băiatului binefăcătorului său?... Un val de mînie trecu prin el, fierbinte ca o adiere de flăcări... Cine l-a pus, cine l-a pus să se dea prins astfel unui prost de cîrciumar sărac?!...

Apoi se gîndi să-l întrebé aspru: «ia ascultă-mă, cît ceri?», dar se opri cu întrebarea pe buze, căci îi era teamă să nu-l piardă de tot... Și răpede îi veni în minte un șiretlic: să-î spuie că a abătut vorba pe departe către Cristea Năstrapă, cellalt cîrciumar din sat, și acela era bun bucuros să-î facă această înlesnire.

Dar Nicoli era destul de șiret ca să nu se lase prins în cursă. Și el vrea să arate că n'are nevoie să cîștige ceva bani în acest chip, și vrea să știe dacă nu cumva s'ar putea pune la cale pentru acest lucru cu Năstrapă.

— Nu s'ar putea să vorbești cu Năstrapă despre asta, boierule?

Mișu înțelese numai decît că avea a face cu un om șiret și răspunse:

— Ba bine că nu!... Dar nu vreau... E mai aproape cămașa decît jocul!... Înțelegi tu: degeaba n'are să fie; eu tot plătesc. De ce să-î dau lui și să nu-ți dau ție?

Nicoli înțelese cum stă lucrurile, tăcu nițel, apoi vorbi rar:

— Pentru feciorul domnului Iani fac orice.

Mișu îi șopti:

— Să te duci la gară de Simbătă ce vine într'o săptămînă, la trenul accelerat care vine de la București. Pe cocoana o veî cunoaște astfel: e înaltă, suptiratăcă, oacheșă. Cînd se va da jos din vagon, se va opri puțin pe peron și se va uita ca cineva care se miră că n'a venit nimeni să-l întîmpine. Apoi se va da aproape de un stîlp de pe peron, ținîndu-și umbreluța de capete de-a curmezișul genuchilor... Du-te la ea atunci și spune-î: *Zozo!*... Numai atît!... Ea va înțelege că ești omul mieu, și va începe să-ți povestească noutăți de prin București... Pe drum să vorbești despre școală, despre rude, despre ce veți pofti, spre a înșela pe chiriğıu... Auzi?

— Da!

— Să nu uiți nimic din ce-ți spun eu!

— Nu!

Tinărul îi strecură în mînă o hîrtie de douăzeci de lei.

— O mică arvună, Nicoli... Și să mi te vad ce poți!

Cîrciumarul strînse hîrtia bine în mînă, și întrebă:

— Mai ai nevoie de mine, boierule?

— Nu! Te poți duce.

Se despărțiră, și Nicoli pieri ca o umbră în întunec. Sări peste gard sprinten ca un flăcăiandru, și porni răpede acasă, pierdut în gînduri.

Adus în sat de Livaridi bătrînul spre a se procopsi, Nicoli simți în curînd că, atît timp cît va ținea numai băutura și covrigi uscați, nu va putea să ia mușterii lui Năstrapă, nici să facă pe flăcăi să strămute hora de Duminecă în bătătura cîrciumei lui, nici să ia bucate de la oameni.

Trebuia să-și încarce prăvălia cu mărfuri de care are nevoie în orice zi un gospodar sau o gospodină de la țară, și el n'avea bani pentru a face o asemenea cumpărătoare. Ar fi cerut lui Livaridi, dar îi mai era dator, și știa bine că acest zgircit de arendaș nu-i va da un ban pină nu se va plăti de tot. Sta și gândia cât e ziuica de mare, și nu vedea unde i-ar putea fi scăparea. Mare-i fu mirarea când se pomeni ieri pe supt seară cu băiatul arendașului:

— Ai țigări de damă?

Tinărul se uită împrejur, cu o căutătură pe furis, și, nezărind pe nimeni, îi șopti răpede, dar deslușit:

— Vino la noapte în grădina din dosul caselor, să-ți spui ceva.

Apoi, cu voce tare, spre a-l auzi vizitiul, ce oprise docărașul chiar în fața circiumei:

— Când te vei mai duce la oraș, adu și ceva pachete de țigări regale. Auzi?

Nicoli simți ca o fluturare de noroc în sufletul lui. Nici el nu-și putea da bine seama de ce, dar parcă-i spunea inima că de aci încolo vor veni zile mai bune și la el. Iar, când îi spuse tinărul de ce e vorba, el surise în întunerecul nopții, sigur că nu-l vede Mișu...

Ajunse acasă și se trânti pe pat, fără să aprinză lumina. Își puse mâinile pe după cap, și stătu nemișcat. Era ca un om peste care cade de odată norocul unui câștig de loterie și care stă și se chibzuește bine cum trebuie să întrebuișteze banii.

Nu îndrăznia să facă nici-o mișcare de frică să nu-și turbure mersul gândurilor...

Abia după un ceas se sculă și începu a se plimba prin odaie, cu mâinile la spate, prin întunerec.

Vultureștenii nu vor să-i calcă în prăvălie, flăcăii nu vor să facă horă la el, bucatele nu i se ingrămădesc în hambare.

Dar vor veni toți, și bărbați și femei, și flăcăi și copii. Vor veni toți, căci norocul a sosit și la Nicoli. El va lua bani de la băiatul arendașului pentru o mică înlesnire făcută când și când, îi va cere bani cu imprumut spre a se mai sălta din nevoie, și va aduce încet-încet marfă nouă în prăvălie, va avea într-o bună zi tot ce trebuie la o casă: stambă și chimbrică pentru polci și cămăși, bumbac de toate numerele pentru pinză, arniciu și fluturi pentru minecare și bete, nasturi, ace, ață, vâpsele pentru tras brinele la case, frînghii de cînepă, curmeie de tei, furci și lopeți pentru arie, coase, coporii, gresii, brățări și liulele de coasă, căldări de apă, căpestre și chingă, piedeci de cai, sare-bolovani pentru vite, și fel de fel de băuturi. Va cinsti oamenii cu rachiū tare, femeile cu rachiū dulce, copiilor îi va da acadele, flăcăilor vin profiriū, și treaba va merge bine.

Ah! Ce zile frumoase vedea Nicoli în mintea lui!

Și nu trecu mult, și oamenii din sat aflară că o profesoară de oraș, o vară de-a lui Nicoli a venit să stea la el cîțva timp. O femeie frumoasă, care sta toată ziua 'n casă și cetia, iar pe supt seară ieșia la plimbare pe malul Dunării. Iar, când pămîntul era învăluit în pace adîncă, băiatul arendașului se strecura ca o umbră pe supt mal pînă ajungea în dreptul circiumei lui Nicoli. Apoi urca malul, săria șanțul printr'o știrbitură de dracilă, aluneca ușor prin grădină, și se opria la o fereastră luminată, în care bătea încetinel.

Ușa se deschidea răpede, și două brațe rotunde, albe îl cuprindeau pe după gît, trăgîndu-l înnăuntru...

...Treii săptămîni trecură ca trei zile, și Mișu rămase iar singur. Se ducea

și acum pe cîmp, dar n'avea astîmpăr la un loc. I se păreau toate pustii și fără nici-un înțeles, și nu mai avea tragerea de inimă de mai acum cîteva săptămîni. Părea un om obosit, îmbătrînit fără de vreme, și care nu mai poate prinde dragoste de nimic. Zilele i se păreau lungi, și nu știa cum să-și mai omoare uritul. Une ori pleca pe cîmp de dimineață dar după cîva drum cotia și o lua la goană spre subprefectura din Tufeni, spre a se întîlni cu sub-prefectul. Dacă-l găsea acasă, jucau pocker toată ziua, și tocmai seara tîrziu se întorcea acasă.

Nu trecu însă mult la mijloc, și într'o bună zi se pomeni cu un prieten din București, un fost coleg al lui de Universitate. Mișu simți o bucurie copilărească la vederea acestui prieten care știuse să vie atît de bine, în acest timp plin de gînduri negre. Prietenul îi aducea vești din Capitală, îi spunea pe cine-a văzut, ce cunoștințe a mai făcut în timpul din urmă, cum își petrecea serile, și toate aceste nimicuri aveau în ele ceva din aerul Bucureștilor, ceva din fișitul rochilor de mătasă, din eleganța parfumată a unei vieți duse'n deșărtăciuni.

În cele d'întîiu zile porniau cu trăsura pe cîmp și goniau caii nebunește; după masă dormiau cîte trei ceasuri, iar pe supt seară se duceau la Dunăre să se scalde ori să se căruțe cu luntrea. În cea d'întîiu Duminică se duseră la horă, căci prietenul lui Mișu ținea foarte mult să vază «cum se amusează țerănimea». Priviau din trăsură la acel joc minunat care se chiamă «briul» și la care se cunoșc jucăușii de frunte. Auziau strigături și chiote și vedeau acea furtună de tineretă, bătînd pămîntu 'n tacturi scurte: se uitau neconținut la fetele strînse la marginea horii, și vorbeau franțuzește spre a nu-i înțelege vizitiul. Apoi Briul se sparse, iar lăutarii ziseră «Hora dreaptă». Cîțiva flăcăi o 'ncepură, și între doi din ei se prinseră răpede trei fete, apoi între două din ele alte două, alte cinci, altele și altele mereu; iar flăcăii se prindeau fiecare 'n dreapta fetei cu care vrea să vorbească. Și hora se măria, creștea, se 'ntindea, în răvărsări de valuri mlădiind în tactul viorilor.

Tinerii noștri rîdeau cînd și cînd, spre a arăta lumii că ei găsesc lucruri de ris în petrecerea tineretului. Și cum ar fi putut ei înțelege acel joc în care adia o tainică sumeție cînd toată viața lor trăiseră atît de departe de țerănime? Ei nu puteau ghici că în sufletele acelea simple trăia o mîndrie deosebită, o cerbicie ce înfrînge durerea și oboseala, o adîncă batjocură pentru feciorii de bani gata.

Un Rumîn se apropie de trăsură și își săltă nițel căciula de pe cap:

— Cum vă place hora noastră, boierilor?

— Frumoasă, moșule!

— Așa-î?

— Da!

Și încet-încet se adună pe lingă trăsură o ceată întreagă. Cîțiva Rumîni șireți ieșiră mai în față și se 'nșipseră la vorbă cu tinerii. Iar aceștia se ridicaseră în picioare spre a privi de sus, vorbeau ca niște boieri deprinși să fie totdeauna mîndri, și vroiau să pară că știu cele mai mari taine.

— Doamne, măi fra'miū, — vorbi un Rumîn către vecinul său, — boieri de aștia cari aū învățat carte multă știu și toaca din cer!

Și în surisul tînuit în colțul buzelor vedeai ce vrea să spuie omul.

Mișu vorbi ceva pe franțuzește cu prietenul.

— Ai înțeles ce-a spus boierul, măi Chiriță? — întrebă un Rumîn oacheș, făcînd cu ochiul.

— Cum să nu!.. Ci-că să ni dea vre-o trei vedre de vin!

— Așa-î, boierule?

— Așa-i mă! — luă altul vorba. Domnu' Mișu-al nostru e altfel de om, nu ca domnu' Iani. El e mai darnic, căci vede ce pot Vultureștenii la muncă.

— Te lucrează! — șopti prietenul lui Mișu.

Băiatul arendașului se gândi nițel, apoi răspunse:

— Da de unde știți voi că eu sint darnic?

Un Rumîn își înfipse minile 'n brîu:

— Ei, parcă nu se vede, domnule Mișu?... Se cunoaște ziua bună de dimineață!

— Vezi, *mon cher*, țeranii sint psihologi! — zise rîzînd prietenul.

Rumînii se uitară unul la altul, întrebîndu-se din ochi: «ce spune ăsta, mă?». Apoi unul din ei se îndreptă spre Mișu:

— Ce zică, boierule: să chem pe Cristea?

Dar Mișu păru că se gîndește, și după cîteva clipe zise:

— Vă dau o vadră de vin, mă, dar nu aici, la Nicoli.

— La domnu' Nicoli? Ce ziceți — mă: mergem la Grecu'?

— Hai, mă, și la el, c'o fi avînd vin măi bun!

Tinerii porniră cu trăsura, oamenii pe jos. Mișu chemă pe Nicoli, și-i spuse:

— Să dai o vadră de vin oamenilor în socoteala mea!

— Foarte bine, domnule Mișu! — făcu Nicoli.

Era bun-bucuros cărciumarul de acești mușterii ce-i picau pe neașteptate, și nădăjduia să mai desfacă o vadră-două peste vadră dată de băiatul arendașului. Iar acesta-i făcu din ochi, parc'ar fi vrut să-i spuie: «Vezi?... Îți aduc mușterii... Poate vom mai avea ceva de pus la cale!»

În acest timp Rumînii sosiră, trăsura porni răpede la Curte.

— Te încasară, hai? — șopti prietenul.

Mișu avu drept răspuns un suris viclean, prin care vrea să spuie: «știu eu ce fac!».

Dar zilele treceau și mai încet, și cei doi tineri nu mai aveau ce-și mai spune. Mișu ar fi dat marea cu sarea să poată juca un pocker, dar n'avea unde. În casă nu puteau juca decît noaptea, căci ziua i-ar fi prins Calioپی; pe cîmp îi ardea soarele și i-ar fi văzut oamenii. Nu li rămînea decît un singur mijloc: să treacă 'n vre-un ostrov, și să se așeze la umbră. Planul era bun, și tinerii l-au urmat zile de-a rîndul. Bătrînii nu li ziceau nimic cînd întîrziu une ori prea mult de la masă; dinpotrivă, li părea bine că Mișu mai are puțină distracție.

— Dedați-vă bine cu apa — li spuse într'o zi arendașul, — căci la Sintă Mărie e bilciu la Tufeni și vă poștește sub-prefectul.

Și Iani dădu lui Mișu o scrisoare venită în ziua aceia. Sub-prefectul poftia familia Livaridi la el în ziua de Sintă Mărie — onomastica soției lui și ziua de deschidere a unui bilciu mare, la care venia lume de la trei poște 'mprejur.

Ca pe jăratec stătura tinerii până la Sintă-Mărie. Plănuiseră să se ducă pe apă, de oare ce e mult mai de-adrept și mult mai frumos. Iar, cînd veni sârbătoarea mult așteptată, se sculară de dimineață, se îmbrăcară frumos și porniră la gîrlă cu doi argați. Bătrînii nu vrură să meargă. Luntrile trecură la vale încărcate cu Vultureșteni și Vultureștence. Era o zi plină de viață zgomotoasă.

Argații sleiră bine luntrea, bătură strapazanele în găurile broaștelor, așezară un căpătîiu de scîndură de-a curmezișul luntrii, peste scîndură puseră două perne moi pentru cei doi boieri, și deteră luntrea la apă.

Dunărea curgea liniștită la vale, plină de-o tainică viață. Sălciile și tu-fele roșii de cîtină se vedeau răsturnate în oglinda apei, ca crescînd într'o altă lume, într'o altă lumină.

Cei doi tineri se așezară pe pernele moi, și argații împinseră luntrea, apoi săriră sprinteni în piscul ei și se așezară la lopeți. Luntrea se clătina și porni. Ajunseră răpede la capul satului, și o luară prin mijlocul Dunării, unde era apa mai iute. Luntrea luneca ușoară. În piscul ei, apa fișia neîncetat, iar lopețile băteau cadențat, zmcuciau lacome, involburău pilni de apă, stropiau în zborul lor pe de-asupra apei mărgelae albe, care picurau răpezi, cu un zgomot metalic.

Pe alocuri, se vedeau netezimi de oglinzi, dar pe dedesupt simțiai cum fierbe necontentit șuvoiul de apă...

O luntre silia să-și ajungă din urmă. Din spre ea se auziau cintece. Erau glasuri de flăcăi, peste care tremurau glasuri suptirele de fete mari.

— Flăcăi și fete din Vultureasca, boierule!

— Se duc la bilciu?

— Da!

Luntrea se apropiă, se apropiă și cîrmaciul ei ținu chiar pe lîngă luntrea boierească. Patru flăcăi voinici trăgeau la lopeți, și vre-o șase fete stău pe podină, rezemate de părății luntrei.

Cei doi tineri se uitară de-odată unul la altul, cum fac oamenii cînd se întreabă din ochi la vederea unui tablou frumos. Apoi își pironiră ochii pe chipurile din luntre. Fetele erau gătite de sârbătoare: cămăși alese, înecate în fir și în fluturi, peste cămăși, ilice înflorite; mijlocurile strînse'n bete frumoase, încărcate de mărgelae. Flori albe de nufăr proaspăt străluciau ca niște stele de argint în întunerecul pletelor negre. Treceau cîntînd la vale cei ce munciseră o vară întreagă, și cîntecul lor răsuna limpede, pătrundea 'n adîncul pădurilor de sălcii, zbura cald și plin de dor pe pinza de oțel a apelor călătoare...

— Ai văzut ce ochi avea una din stele? — întrebă prietenul.

Mișu dădu din cap, aprinzîndu-și țigara, apoi întrebă pe argați:

— A cui e fata care sta lîngă flăcăul de la cîrmă?

— A lui Crivăț.

— Cum o chiamă?

— Marioara!

Mișu își plimbă privirea pe întinsul apei, și rămase pe gînduri... Își aduse aminte că în huietul și 'n viscolul batozei fata asta îi răsări într'o zi înaintea ochilor ca o vedenie gingașă, scaldată 'n ris și în lumină. De-atunci o mai văzu odată la horă, și i se păru și mai frumoasă. Iar azi trecea cîntînd, fericită de lumina zilei de sârbătoare. Pentru întâia oară chipul Ninetei se ștergea din amintirea lui, cum se șterge umbra în fața luminii, și o nădejde dulce îi picura în suflet gînduri de fericire....

C. SANDU-ALDEA.

CUGETĂRI

Porcul din baltă grohăie împotriva nespălaților cari trec pe drum și nu vrea să se scalde cu dinsul.

*

Și praful e tot pămînt, dar să nu sameni într'însul.

*

Poate că tot ce e mai bun pe lume vine dintr'o socoteală greșită.

X.

SCRISOAREA

*Uitat îți recetesc scrisoarea și-o recetesc a treia oară,
Și tot măi mult mă'mbăt de vorba ce-a scris-o mina ta cea mică,
Și simt cum chipul tău, frumoaso, de printre rînduri se ridică,
Și mă privește lung cu ochii ce-î sărutăii odinioară.*

*Ți-aduci aminte?... Eram singuri... Căci singuri sîntem noi pe lume...
Și ceasul... ceasul din părete pica de somn..., iar amăgirea
Se răsfața 'ntre noi șăgalnic, dezvăluindu-ni iubirea,
Cum s'a ales pe vremuri Venus din valul răsfațat de spume.*

*Din asfîțit mănunchiul de raze alunecară pe fereastră
Șoptindu-î florii de pe masă o taină să ni-o spuie nouă,
Și singur doar am auzit-o... și-atunci cu minile-amîndouă
Ți-am prins eî minile micuțe... Și-așa a fost iubirea noastră...*

*Dar, vezi, de ani, de veacuri poate, noi ne-am iubit... așa îmi pare,
Căci altfel nu pot înțelege cum ne-am pierdut așa de-odată...
Și cît îți sta de bine, Doamne, copil la simlul meu culcată
... O pasăre visînd în cuibu-î o lungă trecere pe Mare...*

Z. BÎRSAN.

CRONICĂ.

În n-le 11—12 din «Convorbiri» se tipăresc interesante versuri de Alecsandri, amestecate în corespondența lui cu Vasile Pisoschi. Se mîntuie un documentat și amănunțit articol al d-lui V. Pîrvan despre legăturile lui Ștefan-cel-Mare cu Ungaria. În buletinul critic, d. Al. Lăpădatu rectifică greșeli, ale mele și ale altora, cu privire la schimbarea din 1672 a Mitropolitului muntean.

*

Sub titlul «Întrebări nedezlegate», d. Eug. Brote publică în *Tribuna* din Arad o serie de articole îmbulzite de socoteli în care din statistice a căror origine n'o indică și a căror valoare n'o critică, pretinde a scoate dovada că nici numericește nu ne ținem bine în Ardeal, ci că, de sărăcie, și acolo ne ducem de ripă. Lăsînd la o parte faptul că asemenea deducții nu prea par să vie la momentul lor, mărturisim că, după slaba experiență ce am putut face, precum și din aducerea în judecată a unor elemente pe care d. Brote le lasă cu totul la o parte, nu putem crede în concluziile de desparare ale d-sale. Ca să dăm un exemplu, cum s'ar putea crede că «acum 157 de ani» anume sate românești erau măi bine locuite decît astăzi și cum s'ar

putea crede — cum nu face nici-un istoric, nicăiri — că acele conscriptii de «acum 157 de ani» au o valoare științifică absolută? Cum s'ar putea crede iarăși că Românii, absolut indiferent în cele mai multe locuri față de viitorul său economic, și-ar cîntări pretutindeni posteritatea după veniturile sale bine socotite și ar fi puțin roditor cînd e singur, mai roditor cînd e lingă Ungur, căruia i-ar face în ciudă, și plin de bielsug, cînd s'ar răsfăța între Săsime? Și oare cum s'ar fi făcînd că lucrurile care se dovedesc cu cifrele, venite nu știu de unde, ale d-lui Brote, nu se văd și nu se simt, nu se cred și nu se spun de aceia cari au supt ochi procesul de dezvoltare al populației noastre, — nici de ai noștri, nici de străini? În sfîrșit, ce valoare poate avea faptul că în cîte o comună străină rătăcită într'un larg Ținut românesc, în răstimpul de zece ani locuitorii străini presintă o creștere mai mare decît a Romînilor? Și ce valoare doveditoare pot să aibă statistice pe cîte zece ani? Și ce socoteală poate fi aceia care nu ține samă de emigrări, de strămutări, de luarea în stăpînire a orașelor din partea noastră și de imigrări și tot felul de pătrunderi accidentale și trecătoare din partea străinilor?

Asemenea întrebări sînt prea grave pentru ca să nu fie absolut necesar să le elucideze cineva din Ardeal care, trăind acolo, să vorbească cu cunoștință de cauză despre starea lucrurilor. Și nu crede oare d. Russu Șirianu, care în cartea sa *Romîni din Statul ungar*, p. 161 și urm., cu aceleași cifre ajunge la alte încheieri. nu crede d-sa că, odată ce tipărește în foaia sa păreri contrare, are și neapărata datorie de a lumina lumea, care poate fi îngrijată dureros, asupra valorii lor? Căci scrisul în ziare nu poate fi o glumă, un sport, sau un exercițiu paradoxal.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Primim: «N. Conitz, Sărmanul Viorel, roman, manuscris găsit în camera unui sinucis; ilustrații de Iser». Sinucisul era amoretat. Nenorocirea s'a întîmplat la București. Chipul sinucigașului e pe copertă. Cartea are dedicație. Ilustrațiile sînt în adevăr de Iser.

*

Pentru represințațiile populare va fi de folos, de sigur, broșurica *Nașterea Domnului*, în care doi institutori din Alexandria au dat o orînduire practică «viclemurilor».

*

De și a făcut greșala de a-și pune chipul — ceia ce e o trufie zădarnică a lumii —, pâr. I. Mălăiescu a făcut un dar folositor pentru cunoașterea țerii noastre cînd a tipărit «Monografia comunei rurale Bălești», din Gorj (T.-Jiiu, 1906). Capitoul de istorie, lucrat cu ajutorul d-lui Ștefulescu, e bun și cuprinde chiar informație nouă. Autorul spune după cum sînt în adevăr împrejurările de viață din satul său de naștere: ele sînt mai mult jalnice, și ni-ar face bine dacă am vedea că și preotul de oraș și profesorul de astăzi simte în adevăr toată durerea ce se desface din aceste constatări. Cu deosebită plăcere vor fi cetite paginile care cuprind știri despre datinile satului, de tot frumoase și foarte vechi. Ce poate fi mai poetic decît lăsarea pe apa riului în amintirea morților a albiuței cu lumină în cel patru colțuri și cu tămîie presărată la mijloc? Și aici ni se mărturisește că sătenii n'au nici-o părere cum se cade despre țara lor. «Cum că există Romîni în alte țări, sătenii n'au ideie.» Cărturarii pe acolo vor fi pascînd porcii, se vede, sau vor fi făcînd pe boierii!

*

Ni s'a trimis «Omăgiu unui înalt prelat de un prea pios și bun creștin, București». E un murdar pamflet contra episcopului de Rîmnice, iar creștinul acela «pios și bun» e bun ca d. Găvănescul, iar pios ca... cel mai mare dușman

al Bisericii noastre. Ca înălțime de sentimente și cuviință de grai și e a se pune alături cu broșurile d-lui Tanoviceanu și cu «Viața nouă» a d-lui Densușianu.

*

Primum, ca extras din *Archiva* de la Iași, un studiu al tânărului filolog G. Pascu, încă student, dar cu cunoștințe mult superioare cui se află în situația sa. D. Pascu vorbește în aceste câteva pagini despre «Limba comună și dicționarul nostru», despre multe probleme interesante, cu liniște, de și nu fără pătenire, cu siguranță, de și nu fără greșeli. Aprobăm tot ce spune d-sa despre necesitatea de a păstra limba literară (nu-i putem zice altfel) în anumite forme fonetice, despre dreptul scriitorului de a-și alege cuvintele în toate dialectele și despre datoria lui de a da sintaxa poporană, complectată numai în ce e de nevoie de sintaxa pe care am putea-o numi clasică și care a dat orînduire nouă tuturor limbilor literare (elenistul secol al XVIII-lea a îndeplinit, de alminterea, cea mai mare parte din aceste sarcini). A crede însă că va fi un timp cînd limba literară se va mobilă complect cu toate cuvintele, ca un salon, e greșit. — La urmă se anunță că d. Philippide va lucra totuși la dicționarul său, după ce Academia a dat misiunea de a scrie dicționarul ei altor filologi, d-lor Ovid Densușianu și Sextil Pușcariu, dintre cari cel d'întăiu s'a retras, pentru vechiul său păcat de a nu putea suferi om lîngă dînsul. Față de cele spuse la Academie în ședința de la 5 April, d. Pascu trebuia să vorbească în alt ton și să-și impuie neapăratele rezerve.

*

D. R. Rosetti publică în «Analele Academiei», supt titlul *Cronica Bohotinului*, un mare număr de documente, din Bibl. Academiei, privitoare la domeniul princiar, la *braniștea* pruteană a Bohotinului. Prefața spicuește prin aceste documente. Notele de lămurire lipsesc. Publicația însă e, fără îndoială, bine venită.

*

Ni se trimete o conferință francesă a d-lui președinte de tribunal N. C. Skina, despre «influența preponderantă» a Franciei în civilizația omenească. Interesant, foarte interesant e faptul că s'a vorbit franțuzește în sala Universității din Iași la 11 Decembre 1905 de un magistrat român, pentru a spori fondurile «Alianței francese».

*

În «Bunul prieten», n-r 3, d. Aldem schițează trecutul nostru: informația e veche și insuficientă; înainte de a scrie, trebuie să cetești mai mult. Interesante sînt notele din călătorie prin Ardeal ale școlarului de clasa a VIII-a D. Tomescu. El pomenește iarăși și testamentul lui Gheorghe Lazăr, actul de trecere prin carantină la 1823, care se află în Avrig, la familia Maxim. Aceste acte ar trebui copiate și tipărite.

*

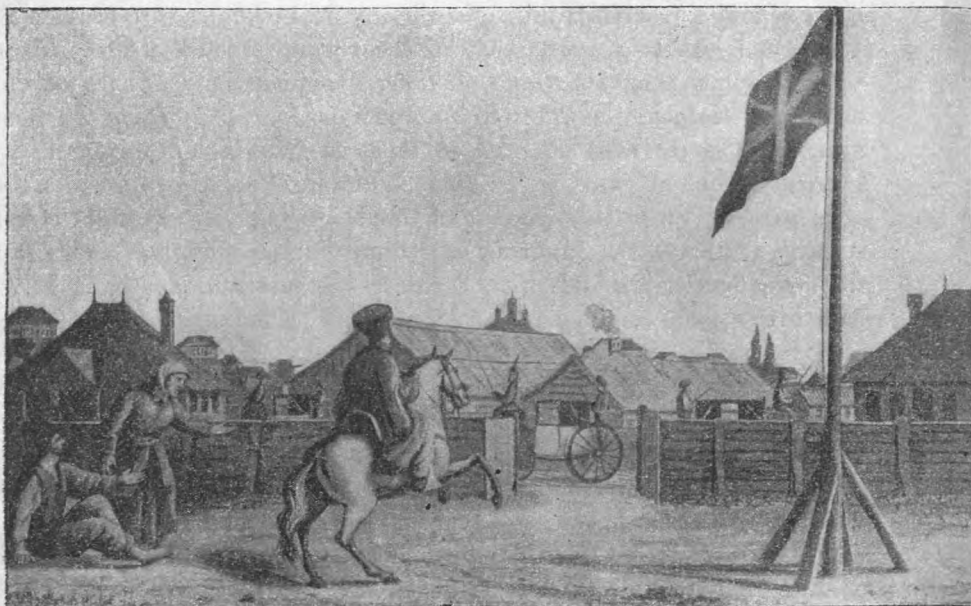
Ni se trimete din Craiova un nou ziar literar *Craiovița*, redactată, ni se spune, de un profesor de la liceu. Un articol de fond are părți bune și are și aluși: el e iscălit «D. C. Craiova». Traducerea *Plecării* lui Hector de Schiller e foarte bună. Restul e ca și cum n'ar fi. Forma revistei e cam curiosă (are două titluri, unul pe p. 1, altul pe p. 4).

N. IORGA.

Privești de iarnă (după Bonquet).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Primblarea Iașilor la 1818 (după Mac Micháel).

BCU Cluj / Central University Library Cluj